

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 70

ЖОВТЕНЬ • OKTOBER 2018 •

№ 20 (3000)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

Кость Маркович, Кафедра Сакрального мистецтва Львівської національної академії мистецтв,
«Святий Апостол і Євангелист Лука»

АПОСТОЛ І ЄВАНГЕЛИСТ ЛУКА

Святий апостол і євангелист Лука походив з Антіохії Сирійської. Чоловіком він був дуже ученим, добре знав лікарську справу. Згідно з переданням, яке збереглося у греків і знайшло своє відображення у їхніх Мінеях, а звідти перейшло і до наших церковних книг, святий Лука був одним із сімдесяти учнів. Це йому і Клеопі дорогою до Емауса об'явився Христос Спаситель після свого Воскресення.

Однак св. Лука у своєму Євангелії каже, що описує все так, «як то нам передали ті, що були від початку наочними свідками й слугами слова» (Лк. 1, 2), тобто інші апостоли. Якщо він писав Євангеліє на основі того, що передали йому інші, то сам, очевидно, не міг бути самовидцем життя, чуд,

проповідей, страстей, смерті і Воскресення Христового. Тому єдине вірне передання, що св. Лука пізнав Христову віру з проповідей апостолів, а найпевніше є те, що охрестив його св. Павло, якого він був невідступним товаришем, аж до кончини апостола.

Продовження на 2 стор. ▼

тоді нас міг врятувати хліб
тепер нас врятує пам'ять

1933

ЯРИНА ЯСИНЕВИЧ, керівник програм Центру досліджень визвольного руху: «Це вагомий наслідок зусиль багатьох поколінь українців із розслідування, викриття та донесення фактів про Голодомор. Ключове завдання цієї роботи – не лише розповісти про біль мільйонів невинних людей, біль нашого народу. Україна певна: якщо вільний світ знатиме про масштаби, жорстокість і цинізм злочину Голодомору – штучного голоду, організованого комуністичним режимом, – це буде пересторогою народам у політичному виборі. Пересторогою країнам у побудові відносин із авторитарними лідерами. І насамперед тими, хто бере за взірць організаторів Голодомору. Ми пам'ятаємо. І ми досить сильні, щоб говорити вголос і захищати свої кордони».

4 жовтня Сенат США одностайним рішенням ухвалив резолюцію, де Голодомор 1932–1933 рр. визнається геноцидом українського народу. Резолюція також засуджує систематичні порушення прав людини, у тому числі права на самовизначення та свободу слова, вчинені радянським урядом проти українського народу. Проект подібної резолюції був також затверджений комітетом із закордонних справ Палати представників Конгресу США і очікує розгляду під час пленарного засідання.

Читайте про це більше на 8 сторінці

«Саме сьогодні о 3/4 на 2-у опівдні [1944 р.-Ред.] заснув у Бозі наш дорогий Митрополит. Ти розумієш, як мені важко, яка порожнеча зробилася і відчуваю, який для вас це буде великий удар. Він був таким добрим – таке гаряче, велике серце, така у всіх відношеннях виняткова людина! Що ж робити, Воля Божа. Завтра перевозять до катедри, а в Неділю – уложення до гробу в підземеллях св. Юра. Важко захворів біля 18 жовтня. Сама смерть наступила з приводу паралічу нервових центрів мозку – ніщо вже не міг їсти, а останні дні і не мав свідомості. Після життя праці пішов по нагороду. Уявляю собі, як його там вітали наші – і Мама, і Папа, і Іза, і Леось з Інкою, і Єндрусь, і Мариня. Але важко тим, що лишилися на землі. Обнімаю і цілую всім серцем. Вже з нашої громадки тільки нас двох лишилося! Але недовго цим втішатимусь і побачимось зі своїми, яких серце так кохає.» (galinfo) Так згадував про останні дні життя Великого Митрополита його брат блаженний Климентій Шептицький у листі до брата Станіслава графа Шептицького.

Більше про це пишемо на 5 та 6 стор.

АПОСТОЛ І ЄВАНГЕЛИСТ ЛУКА

Вірогідним є і те, що св. Лука мав дуже добре знати Пресвяту Богородицю, бо у своєму Євангелії він якнайточніше описує такі великі і святі події, як Благовіщення, зустріч зі св. Єлисаветою, Різдво Ісуса Христа, Обрізання, Стрітіння. Мимоволі приходить думка, що він почув усе це від самої Богородиці. Одне з найдавніших передань каже, що св. Лука також був малярем, і він на кипарисовій дошці намалював ікону Пречистої Диви та ікони Спасителя (певно, згідно з описом Пречистої), а також святих апостолів Петра і Павла.

Святий Лука був, як вже ми сказали, невідступним товаришем апостола Павла. А св. Йоан Золотоустий пише, що був він поставлений священиком і єпископом, сам бо апостол Павло у Другому посланні до коринтян про св. Луку говорить так: «Ми з ним послали брата, якого за Євангелію усі Церкви хвалять і який, крім того, був вибраний Церквами як наш супутник у цій добродійній справі, якій ми служимо на славу

самого Господа й на відраду нашу» (2 Кор. 8, 18–19). Так ділили вони всі труди і переслідування, голод і холод – усе порівну. А незадовго до смерті, у Другому посланні до Тимотея, апостол Павло каже: «Один Лука зі мною» (2 Тим. 4, 11).

Близько 58 р. св. Лука написав своє Євангеліє, яке є доповненням Євангелій святих Матея і Марка. У своєму Євангелії він особливо звертає увагу на все, що свідчить про велике Боже милосердя. Так, мов для розради грішникам, що каються, переповідає притчі про блудного сина, про доброго пастиря, про митаря і фарисея, про самарянина, про навернення розбійника на хресті та інші. Святий Лука написав також і книгу Діянн апостолів, де, як каже св. Йоан Золотоустий, «в особливий спосіб описано події з життя апостола Павла, який потрудився найбільше від усіх, а описано їх так широко, бо ж автор цієї книги був учнем св. Павла, і то таким добрим і чесним учнем, що до кінця не залишав свого учителя».

Діяння апостолів закінчуються другим роком першого побуту апостола Павла у Римі. «А якщо спитає хто, чому св. Лука не описав подальші події, – каже св. Йоан Золотоустий, – то я скажу, що й того досить є для кожного, хто розуміє, що апостоли завжди були зайняті важливими ділами, а головним їх завданням було голосити слово Боже, а не писати книги, тим більше, що вони так багато залишили нам через усне передання». **А про книгу Діянн апостолів святий Йоан Золотоустий пише так:** «У цій книзі святий Лука описує сповнення багатьох важливих провіщень Христа, як Зішестя Святого Духа і ту дивну зміну, яка в тій хвилі відбулася в серцях апостолів. З цієї книги ми пізнаємо яке досконале було життя перших вірних, що, з'єднані Христовою любов'ю, мали в собі наче б одне серце і одну душу, подібно, як мали одну віру і в однакові зодягалися чесно. З цієї книги дізнаємося про чудесні навернення поган і про заснування святої Церкви, яка є сильною

і тривкою опорою правди, проти якої жоден блуд ніколи нічого не вдіє. І в книзі тій ми не мусимо шукати чуд, які творили апостоли, а маємо пізнавати їх діла, пізнавати і наслідувати».

Діяння апостолів написані, вірогідно, близько 63 р. Вони є неоціненні і з того огляду, що розбивають усякі фальшиві казки про життя і діла святих Апостолів, які стали поширюватися вже у перші роки їх душпастирської праці. І Євангеліє, і Діяння апостолів було написано прекрасною грецькою мовою і присвячені одному знаменитому християнинові на ім'я Теофіл, згідно з переданням, тодішньому начальнику Ахаї. Після смерті святого апостола Павла св. Лука, як свідчить св. Епіфаній, проповідував у Далматії, Італії і Македонії. Де помер євангелист Лука – достеменно не знаємо. Згідно з одними джерелами, він помер природною смертю у вісімдесят років у Тивах Виотійських. Святий Григорій Богослов наполягає, що євангелист Лука закінчив свій подвиг мучениць-

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

кою смертю в Патрах Ахайських. Ще одне передання стверджує, що його повішено на оливній дереві.

Моці св. євангелиста Луки за правління Констанція, сина св. Костянтина Великого, було перенесено до Царгорода і поховано в церкві святих Апостолів, згідно з одними джерелами – у 357 р., а згідно з іншими – у 360 р. Під час їх перенесення сталося багато чудес, серед інших зцілювся один тяжкохворий на ім'я Анатолій.

На іконах біля св. Луки зображають сидячого вола. Причина цього сюжету криється у початку від св. Луки. Воно починається подією, коли архангел благовістить св. Захарію у храмі Єрусалиму про Різдво Йоана Предтечі. А оскільки св. Захарія був священиком, тому, щоб увіковічнити початок Євангелія, біля св. Луки зображають жертвенного вола.

І. Я. Луцик, «Життя святих, пам'ять яких Українська Греко-Католицька Церква кожного дня впродовж року поминає», «Свічадо», 2013 р.

З Катехизму УГКЦ

Християнська традиція розглядає гріх як хворобу особи, що спотворює у ній образ Божий: «Я образ несказанної твоєї слави, хоч і ношу язви гріховні», – співаємо в одній із стихир Парастасу. Отож людина не так заслуговує осудження,

як потребує лікування – Божого милосердя та прощення. Тому грішник – хворий, а Христос – лікар. «Здорові не потребують лікаря, лише хворі» (Мт. 9, 12).

(757)

ХТ

ДО 200-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ПРЯШІВСЬКОЇ АРХИЄПАРХІЇ

Понад 1300 паломників з Пряшівської архієпархії (Словаччина) взяли участь у подячному паломництві до Риму з нагоди 200-річчя її заснування та інших важливих ювілеїв: 50-річчя відродження Греко-Католицької Церкви в Словаччині, 10-річчя реформування структур Греко-Католицької Церкви та утворення Папою Бенедиктом XVI митрополії з осідком у Пряшові, якій підпорядковані дві єпархії – в Кошицях та Братиславі, а тепер також Словацька греко-католицька єпархія з осередком у Торонто, Канада, як також 130-річниця з дня народження блаженного єпископа-мученика Павла Гойдича, ЧСВВ.

ЗУСТРІЧ З ПАПОЮ ФРАНЦИСКОМ

Золотими літерами в сучасній історії греко-католиків Словаччини записалась спеціальна аудієнція у Вселенського Архидієка Франциска, що відбулась в залі ім. Павла VI

у Ватикані, його привітання та Апостольське благословення. Святішого Отця вітав архієпископ-митрополит Ян Баб'як, ТІ. Він вручив йому копію чудотворної ікони Краснобрідської Богородиці, яка вславилась численними чудесами.

СЛОВО СВАТІШОГО ОТЦЯ ДО ПАЛОМНИКІВ

Папа Франциск, розпочинаючи своє звернення до палом-

ників, пригадав слова святого Папи Івана Павла II, який під час Апостольського візиту до Пряшева 1995 року порівняв ідентичність та місію греко-католицької спільноти з красою оточуючої природи, вказуючи, що Сам Господь збагачує Свою Церкву різноманітністю форм і традицій, яка, згідно з II Ватиканським Собором, не шкодить єдності Церкви, а, навпаки, її виявляє.

Продовження на 3 стор. ▼

Греко-католицький собор св. Іоана Хрестителя у Пряшеві. С-на: Йозеф Котуліч

ДО 200-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ПРЯШІВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЇ

▼ Продовження. Початок на 2 стор.

Святіший Отець пригадав історію створення Пряшівської єпархії, яка, відділена від Мукачівської, в свою чергу, стала матір'ю інших єпархій. «Слідуйте за яскравим прикладом блаженних єпископів-мучеників Павла Гойдича та Василя Гопка», – мовив Святіший Отець, закликаючи владик поширювати доброту, мир, великодушність та лагідність, з глибоким смиренням і простотою, йдучи слідами Христа, Який прийшов служити, а не щоб Йому служили.

Його Святість привітав священників й, окремо, священнічі родини, які покликані виконувати особливу місію в сучасному світі, де ставиться під сумнів сам ідеал сім'ї, закликаючи їх давати приклад зразкового родинного життя, а все духовенство – бути готовими дати приклад такої ж вірності як їхні попередники, хоч тепер немає прямого переслідування, але існують інші труднощі та небезпеки. Богосвячених осіб Папа закликав наслідувати приклад блаженного мученика Методія Трчки.

Святіший Отець вказав, що європейський континент, як Схід, так і Захід, потребує наново відкривати своє коріння та власне покликання, адже саме з християнського коріння зростають міцні дерева, які приносять плоди в повній пошані до гідності людини, у кожному стані та на кожному етапі життя.

ЗБЕРІГАЙТЕ СВОЮ ВІЗАНТІЙСКУ ТРАДИЦІЮ

Папа Франциск закликав вірних Греко-Католицької Церкви Словаччини зберігати свою візантійську традицію, яку він сам вже з молодих літ навчився

розуміти й любити, звертаючи особливу увагу на євангелізацію та катехізацію, головними дійовими особами яких, ще раніше, ніж пастирі, є батьки та бабусі й дідусі, що першими навчили молитов та християнського сенсу життя. Він подякував їм, а також і вихователям, за незамінне свідчення.

Закінчуючи своє слово до греко-католиків Словаччини Вселенський Архієрей вручив їх під покров Пресвятої Богородиці, щоб Вона захищала Церкву в цей час випробувань та уділив Апостольське благословення. А під час співу Марійського гімну Папа Франциск довго молився перед копією чудотворної Краснобрідської Богородиці, яка зберігається у Василянському монастирі в Словаччині.

Головні святкування 200-річчя створення Пряшівської єпархії відбулись у Словаччині 20–23 вересня. В них брав участь кардинал Леонардо Сандрі, Префект Східної Конгрегації.

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ПРЯШІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Пряшівська єпархія була канонічно створена 1818 року шляхом відокремлення від Мукачівської єпархії. До неї ввійшли 194 парафії та понад 150 тисяч вірних. 1939 року, внаслідок зміни кордонів, в Словацькій республіці опинилось ще коло 80 парафій, для яких була створена Апостольська Адміністрація, підпорядкована Пряшівському єпископові. 30 січня 2008 року Папа Бенедикт XVI реформував структуру Пряшівської архієпархії, створивши митрополію.

с. Лідія Короткова, СНДМ, «Новини з Ватикану»

Думи мої...

Одне з сильних вражень вчора – відвідини оцієї унікальної пам'ятки, Горянської ротонди. Спершу – церква XII століття з розписами, які частково збереглися (очевидно, це робота італійських майстрів). Відтак була зроблена прибудова у XV ст. Найдревніший храм Закарпаття нині належить [Мукачівській-Ред] Єпархії Греко-Католицької Церкви, яка, на жаль, не входить до складу УГКЦ. Але це інша історія.

Вахтанг Кіпіані, з Фейсбуку

АВТОКЕФАЛІЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Синод Вселенського патріархату прийняв рішення надати автокефалію Церкві в Україні. Рішення про надання українській Церкві Томосу про автокефалію ухвалено поки що не було. Константинополь вирішив також відновити представництво Вселенського патріарха у Києві. Також він скасував дію Синодального листа від 1686 року, який фактично підпорядкував Київську митрополію Московському патріархату. Крім того Синод зняв анафему з предстоятеля Української православної церкви (УПЦ) Київського патріархату Філарета, відновивши його в канонічному сані. Наступним кроком на шляху надання автокефалії може бути проведення Собору нової української помісної Церкви, яка має обрати предстоятеля. Саме предстоятелю майбутньої Церкви можуть згодом вручити Томос щодо автокефалії. У роботі Собору мають взяти участь ієрархи, які підписали звернення до Вселенського патріарха щодо автокефалії від УПЦ КП, УАПЦ та підпорядкованої Москві УПЦ МП. Президент України П. Порошенко заявив, що «помісній, автокефальній, православної Церкви в Україні бути!» Він наголосив, що «рішення про надання автокефалії Україні прийнято». Влада України, а також представники різних православних Церков України звернулись до Вселенського патріарха про надання автокефалії ще у квітні. В Україні з 1990-х існувала тільки одна канонічна і визнана іншими Церквами світу православна структура – УПЦ Московського патріархату. УПЦ Київського патріархату та Українська Автокефальна Церква світовим православ'ям не визнавались. Саме останні дві Церкви, а також частина єпископів УПЦ МП, звернулись до патріарха Варфоломія з проханням надати автокефалію. Російська Церква наполягає, що Константинополь не має права це робити. До 1686 року Київська митрополія підпорядковувалась Вселенському патріархату, проте у силу різних обставин патріарх дозволив Московському патріарху тимчасове управління. УПЦ МП має близько 12 тисяч приходів, УПЦ КП – близько 5 тисяч, а УАПЦ – понад тисячу. (Бі-Бі-Сі)

КАТЕХИЗМ УГКЦ В АУДІОФОРМАТІ

У світ вийшло видання Катехизму УГКЦ у аудіоформаті. Аудіокнига є у вільному доступі. Її можна слухати онлайн або завантажити. Катехизм – офіційний текст віровчення УГКЦ. Книга розкриває особливості богословської традиції УГКЦ, спираючись на Святе Письмо, спадщину Отців Церкви, душпастирів УГКЦ, рішень Вселенських та Помісних Соборів, богослужбових творів, та ін. Робоча група працювала над створенням Катехизму майже 10 років. Катехизм складається з трьох основних частин: Віра Церкви, Молитва Церкви і Життя Церкви. Невдовзі Катехизм буде видано іспанською, польською, французькою та італійською мовами. (ДивенСвіт)

ДІТИ ГИНУТЬ ВІД ВІЙНИ

У зоні війни на Донбасі в 2018 р. було поранено або загинули не менше ніж 23 дітей. 30 вересня четверо підлітків підірвалися на міні у Горлівці, що розташовується на невідконтрольній уряду частині Донецької області; троє з них загинули, ще одного хлопчика госпіталізували у важкому стані. (Інтерфакс-Україна)

ПАМ'ЯТНИК АННІ ЯРОСЛАВНІ

У французькому місті Тулуза відкрили пам'ятник дочці князя Київської Русі Ярослава Мудрого Анні Ярославні. Бронзову скульптуру князівни Київ подарував Тулузі на знак побратимських зв'язків, які об'єднують міста з 1970 року. У 1051 році Анна Ярославна обвінчалася з французьким королем Генріхом і стала королевою Франції. Перший пам'ятник Анні Ярославні був відкритий у місті Санліс у 2005 р. («Новинарня»)

США ПЕРЕДАЛИ УКРАЇНІ ДВА КАТЕРИ

Сполучені Штати передали Військово-Морським Силам України два патрульні катери берегової охорони класу Island. Церемонія передачі відбулася на території бази Берегової охорони США «Балтімор». У 1985–1992 роках збудували 49 таких катерів, 37 із них – дали на службу в Береговій охороні США. («Збруч»)

ОНОВЛЕННЯ ДЛЯ ВДІВ У ГОШІВСЬКОМУ МОНАСТІРІ

Дружини загиблих вояків взяли участь у реабілітації в Гошівському монастирі згромадження Сестер Пресвятої Родини. Біль непоправної втрати для багатьох з них став причиною важких фізичних, емоційних і духовних недуг. На Прикарпатті команда священників, психологів, сестер-монахинь, масажиста-реабілітолога намагалися допомогти учасникам реколекцій віднайти душевний спокій і сенс життя. (Західне бюро «Живого ТБ»)

ЕПІЛОГ РЕВОЛЮЦІЇ

Світ Божий і світ сатани так само не сполучні, як добро і зло. Але часом їх розмежовує тонка грань. Зло часто підробляється і надягає личину добра. Згадаймо, коли диявол спокушав Ісуса під час сорока днів у пустелі, то він не пропонував чогось явно злого. «Коли ти Син Божий, скажи, щоб каміння те стало хлібами». Хіба це так погано – стільки хліба в пустелі? Але з висоти Христа стало видно, що диявол ставить на перше місце ситість – хліб. І Христос нагадує вищі цінності: «Не хлібом єдиним живе людина, а кожним словом Божим».

У царстві диявольському, де вожді одверто були антихристами, нас понад 70 років годували обіцянками ситості і влади над світом, та все в ім'я людини, щоб вона відкинула Бога і поклонялася Антихрестові. Хтось охоче поклонявся. Хтось слухняно кидався навіть у прірву за нього. Хтось розмінювався на мізерію, аби дорватися до влади за будь-яку ціну. Нині ми біля розбитих ілюзій шукаємо винних – тільки не в собі.

Хто ж спокутуватиме гріх комунізму – гріх гордині, богозневаги, диявольської похвальби, сп'яніння безмежною і безконтрольною владою і балансування над безоднями падіння? Чи є серед нас той, хто не причетний до цих гріхів і всіма силами боровся проти них?

«Привид бродить по Європі – привид комунізму» – цими словами починається комуністичний маніфест. Який безрадінний, понурий образ! Наче його вигадали не батьки комунізму, а чужі люди, що втікали від нього «в печери, озера, ліси». Так він і увійшов у свідомість і в історію, як примара смерті. Як важкий сон, що віщує хворобу. Організм Європи чинив опір цій хворобі. Російська імперія виставила своїх жандармів, але Привид пройшов, і організм

У 1993 році, незадовго після краху червоної імперії, Євген Сверстюк, осмислюючи комуністичний досвід людства, міг би говорити про нього винятково у минулому часі. Але ні, у перші роки незалежності України наше суспільство все ще відчувало на собі щупальця більшовизму: «Але ж комуністи не відходили від влади! Усі вони на старих місцях», – пише Сверстюк. Не буде перебільшенням сказати, що більшовизм жевріє до сьогодні, після того як ми залишили за спиною соту річницю революції. Справа не лише у червоних директорах, які спільно з організованим криміналом розікрали нашу країну у 1990-ті. Справа в особливій злодійкувато-підлабузницькій психології («жизнь во лжи» [життя в брехні]), яка поки що не дає змоги з упевненістю оголосити кінець червоної людини. (Юрій Мельник)

Протести на площі Жовтневої революції (тепер – Майдан Незалежності) у Києві, 1990 р.

прогнилої імперії всмоктав цю хворобу. Ми були свідками й учасниками тієї лихоманки понад сімдесят років.

Чому Росія прийняла комунізм? Чому їй змогли його накинути? На цю хворобу, як на манію перетворення каменю в хліб, людство мало перехворіти. Та ніхто не гадав, що з'явиться сила, яка примусовим порядком прищеплюватиме її, поставивши над усі людські цінності й над людину. В Російській імперії, де особа віками була зневажена, імовірність епідемії найбільша. Саме тому поява комуністів не викликала рішучого опору. В Російській імперії віками культивувалася мова казенної олжі як мова деспотизму. Тому доведена

більшовиками до принципу «жизнь во лжи» не викликала в масі великого опору. Та й в імперії, де тотальне закріпачення і рабство перейшло в ХХ сторіччя, легко було зберегти це рабство і полон страху під новою модною назвою «комунізм». Вихованці рабів стали ідеологами, обдурений народ прийняв демагогів як нове начальство. «Інородці» в революцію були просто активістами на службі привида. Біла імперія стала червоною, аж чорною. Страшно подумати, але багато хто з російської інтелігенції прийняв цю чорноту, аби лише зберегти «священні кордони» тюрми народів.

Отже, стара Російська імперія догнивала під червоним

прапором, і трималась вона, скажемо навпростець, на слабості імперської людини-раба. У колоніях її утримував особливо посиленний режим страху. Наприклад, в Україні комунізм, принесений на багнетах, вів безперервну війну з народом: громадянську, погроми, винищення інтелігенції, винищення господарів землі, винищення народу голодомором, безконтрольний терор НКВД...

Я не знаю іншої сили в людській історії, яка так по-банкрутському рішуче пустила б у розмін усі Нерозмінні Людські Вартості і Бога як міру нашого духовного ества:

Слово – як щабель становлення особи;

Правду – як нерозмінну основу людських взаємин;

Честь і принципи – як скристалізовані етичні осягнення людства;
Любов – як основу життя. [...]

Большевики зневажили й принизили народ в окупаційному стилі: чужі комісари, чужа віра, чужі цінності. Комуністи знищили сім'ю і розкидали її, щоб кожен пристосовувався і рятувався, хто як може. У бідному селі чесного й освіченого чоловіка вони замінили на все готовим «активістом». Разом з чесною людиною вони викинули на смітник вікові святині, ікони, реліквії.

Від самого початку вони поставили людину в нелюдські умови, де кожен задля виживання змушений красти й лукавити, брехати й обманювати, а то й продавати ближнього. Про яку гідність і повагу може йти мова, коли наперед знаєш, що зовні найвродливіша й найшляхетніша людина щось краде, десь лукавить і бреше, поводить себе як згвалтована – принижено й залкано. Кожен громадянин забруднений, заплутаний у нелюдську гру цькування особи, руйнування традиції давньої культури, підтримання вождів та їхніх лакуз. І кожен не хоче бути серед гнаних, а тоді йому пропонують ролі гонителя... [...]

Кожним своїм діянням мусимо змінювати моральний клімат у суспільстві, і тільки в нормальному доброму світі активний комуніст виглядатиме просто рецидивістом, який живиться негативними почуттями і каламутить воду. Повертаючись лицем до Бога, людина повинна плекати в серці любов. «А ще хто рече, яко люблю Бога, а брата свого ненавидить, ложь єсть», – любив нагадувати Шевченко. А лож – це і є комунізм.

Євген Сверстюк, «Привид комунізму», «Наша віра», 1993 р., ч. 6. Подано за: «Листи до приятелів»

Думи мої...

Не можу передбачити точно, скільки років триватиме становлення української політичної нації, але в 2014 році воно успішно почалося. Зазвичай на серйозні політичні та економічні зміни потрібно не менше трьох десятиліть, на модернізацію свідомості йде і більше. Але, як ми бачимо по країнах Східної Європи, свідомість багатьох країн змінюється вже всередині самого Євросоюзу. Думаю, що Україна інтегрується в ЄС слідом за країнами Західних Балкан.

Ці процеси в ХХІ ст. можуть відбуватися і швидше. Звичайно, вони будуть супроводжуватися труднощами і спробами реваншу, але в цілому історично незворотні. І в результаті ми отримаємо два великих цивілізаційних блоки: умовно кажучи, євроатлантичний і, умовно кажучи, китайський. Росія, як ми її знаємо, чи ті держави, які можуть виникнути на її території, стануть частиною великого китайського проекту.

І на хуторі Михайлівському буде не Україна закінчуватися і Росія починатися, а закінчуватися Захід і починатися Схід, закінчуватися Європа і починатися Азія.

Я гадаю свій діалог з Борисом Єльциним в 1991 році, який мені сказав, що якщо Україна піде з постсовєтського простору, то Росія стане азійською країною. Я абсолютно згоден з цією оцінкою. Звичайно, Росія також могла б стати європейською країною, якби сприйняла цінності цивілізованого світу, і тоді Європа закінчувалася б у Владивостоці, як про це колись мріяв Шарль де Голль. Але оскільки сприйняття цих цінностей російською свідомістю не відбулося, Європа буде закінчуватися в Харкові, нічого страшного.

Віталій Портников, з інтерв'ю для «After Empire»

ДЕКІЛЬКА ДУМОК ВЛАДИКИ БОРИСА ҐУДЗЯКА

Про покликання

В Україні зменшуються покликання, в еміграції їх теж небагато. Думаю, єдиний вихід – щире пасіонарне виховання дітей в сім'ї та парохії.

Про відтік людей з України

Дехто повернеться в нашу державу! Багато – ні. Залежить з яких країн. З Польщі повернеться більшість, а ось з віддалених країн – навряд.

Про втрату матері

Це глибоке питання. Я дякую Богу за маму та її представлення. Моя мама дожила повноти віку, упокоїлася на 93-му році. Господь дав мені змогу бути поруч з нею

у часі її пасхи. Всевишній дав їй безболісну смерть! Вона молилася, а я молився з нею. Мама була людиною молитви. Важливо оповивати хворих молитвою і самим поринати у молитву коли болить і є тривога загрози смерті. Молитва знімає страх – коли ми віримо. Якщо віримо у вічне життя – смерть є просто етапом. Смерть, єдина річ, яка для нас є певна. Молитва є джерелом миру у час розлуки і надійної радості, що ми всі покликані бути з нашим Небесним Отцем.

Чи буде велика війна з РФ?

Я боюся, що війна можлива...

Що лишилося від «радянщини» в людях

Одне, це страх, а друге, похідне від нього – недовіра. Протягом десятиліть геноцидальна система в тоталітарний спосіб, так сказати – дуже свідомо старалася заганяти страх в душі, серця, думки своїх громадян. Робила вона це безоглядно коштом мільйонів жертв. Сьогодні ще не підраховані всі жертви, але в Україні в ХХ столітті напевно найменше 12, може 15 мільйонів людей загинуло неприродною смертю: від воєн, ідеології тоталітарних систем. Деякі історики констатують, що від 1932 року

по 1945 Україна була найбільш небезпечною територією на земній кулі. [...] Щодо страху і недовіри, це можна лікувати лише любов'ю, і це вимагає дуже, дуже багато часу.

З якими відчуттями християнин має йти на вибори президента?

Слід розуміти, що у виборах потрібно брати участь і треба обирати кращого кандидата чи кандидатку. Інколи варто обирати менше зло. Не потрібно відсторонятись, варто брати участь! Путін і багато політехнологів в Україні будуть робити все, щоб якомога менше дійшло до виборчих

дільниць. Варто бути дуже критичним до інформації і пропаганди. Дивитися, хто любить Україну і українців і має певну компетенцію. Не звертати уваги на гасла і обіцянки. Думаю, це буде дуже непростий час. Бажаю всім витримки! Маємо ще 10 місяців для молитви, щоб випросити у Бога благодаті. Прошу, особливо молодих людей, бути активними! Християни – не бійтеся, не жалійте ні часу ні зусиль, щоб ангажуватися у соціальне і суспільне життя. Ваша участь і праця є дуже важливою у формуванні майбутнього країни.

3 інтерв'ю для Радіо Марія

ХТ

СКАЖІТЬ І ВИ ВСЮ ПРАВДУ

Минулої неділі Ісус був на стороні Галилейського моря, де він зустрічався з демонами Гадарейського юнака. Тепер, повернувшись на єврейську територію, Ісус знову стикається з потенційно небезпечними ситуаціями: натовпи людей, серед яких є не тільки ті, що від Нього у захопленні, але й ті, що стежать за кожним Його словом і рухом. Серед великого натовпу можуть бути й ритуально нечисті, до яких можна випадково доторкнутися, або вони до тебе, і ти навіть не помітиш, що став нечистим. Але сьогодні порозважаємо не про те, як Ісус повертає до суспільного життя відкинутих, якими були ті, в яких щось луцилось, кровоточило, а порозважимо про щось інше. Зупинимось на жінці, яка є явно нечиста за нормами, описаними в книзі Левит 15:25–27, яка свідомо загубилася у великому натовпі, що зібрався навколо Ісуса, і вирішила зробити заборонену річ. Вона торкається Ісуса...

Це напружена сцена. Що спонукало її це зробити? Спонукав драматизм її життя. Ісус був її останньою надією. «А жінка, яка вже 12 років кровоточила і сильно постраждала від багатьох лікарів, витративши все, що вона мала, і не одних бід скуштувавши, вже і не сподіваючись чогось гіршого, почувши про Ісуса, ввійшовши в натовп, таємно, ззаду, торкнулася плаща Учителя.» Ісус зупиняється і робить

сцену: «Хто доторкнувся до мене?», а учні, якби випробовуючи Ісуса і Його, здавалося б, марне бажання знати хто доторкнувся до Нього: «Хіба можна знати в такому натовпі?».

Тут нагадаємо собі сцену з Книги Буття 3 після того, як Адам і Єва з'їли заборонені плоди і ховалися від Бога. Бог роблячи вечірню прогулянку в саду гукає до Адама: «Де ти?». Ясно, що це питання не в

тому, що Бог не знає про їх місце знаходження, це питання дає можливість Адаму та Єві вийти із власної схованки і вийти до Бога, сказати правду, стати знову з чистою совістю і залишитись в раю. Бог знову зробить подібне в книзі Буття 4, запитаючи Каїна: «Де твій брат Авель?».

Якось не задумуємося над цією дією Бога у цих випадках на початку людської історії, описаних в Старо-

му Заповіті. У Марка 5:33, можна сказати в подібній (певною мірою) ситуації, грішниця, бо є порушниця закону, однак, – «жінка, боячись і тремтівши, знаючи, що сталося з нею, прийшла і впала перед ним і сказала йому всю правду».

Що означає для цієї жінки виявити всю правду? Вся правда – це не її оправдання, а її переконання: «Господи, я була відчайдушна, бо ти був моєю останньою наді-

єю». Які наслідки для цієї жінки, яка сказала правду? Ісус відповідає трьома твердженнями: «Твоя віра спасла/зцілила тебе. Іди з миром, і ти вилікувана від хвороби» (Марка 5:34).

Скажіть і ви всю правду у своїй розмові з Богом під час молитви, у сповіді, і ви подивитесь, що станеться! Амінь!

Для «ХТ»
о. Роман Лірка,
Франкфурт-на-Майні

ХТ

СМЕРТЬ І ПОХОРОН СЛУГИ БОЖОГО АНДРЕЯ

Остання недуга Митрополита Андрея Шептицького прийшла дуже скоро. Він перестудився і мусів пожитись до ліжка. Поширився параліч, серце було заатаковане. Лікар заявив, що стан хворого дуже поважний. Мимо цього він не переставав займатись справами і можна сказати, що Слуга Божий помер на стійці.

Під час недуги один священик дав йому читати драму Едмонта Ростанда «Сірано де Бержерак». Хотів ще раз перечитати ту драму, бо в ній перед тим знайшов цінну думку про теорію заступництва, а згідно з тією теорією одна особа заступає

другу, щоб на її місці надолужити за гріхи. Митрополит, що більше разів жертвував своє життя за свій нарід, часто звертав увагу на християнську правду про Відкуплення: Ісус Христос зайняв наше місце, щоб за нас надолужити Божій справедливості.

Три тижні перед смертю Митрополит прийняв св. Тайну Оливопомазання, уділену соборно трьома священиками. Між ними був і брат митрополита Климентій, Архимандрит Студитів. Побожність, з якою хворий слідував за обрядами, ви-

кликала сильне враження на всіх присутніх.

Кожного дня отець Кладочний приносив йому св. Причастя, крім останнього дня, коли він вже не міг поликати. Митрополит лежав в кімнаті митрополичої палати на партері, куди

його перенесено з деяких причин.

Дня 31 жовтня 1944 року коло півночі перестав говорити й відповідати, хоч був зовсім притомний. Хотів свobodно молитись насамоті.

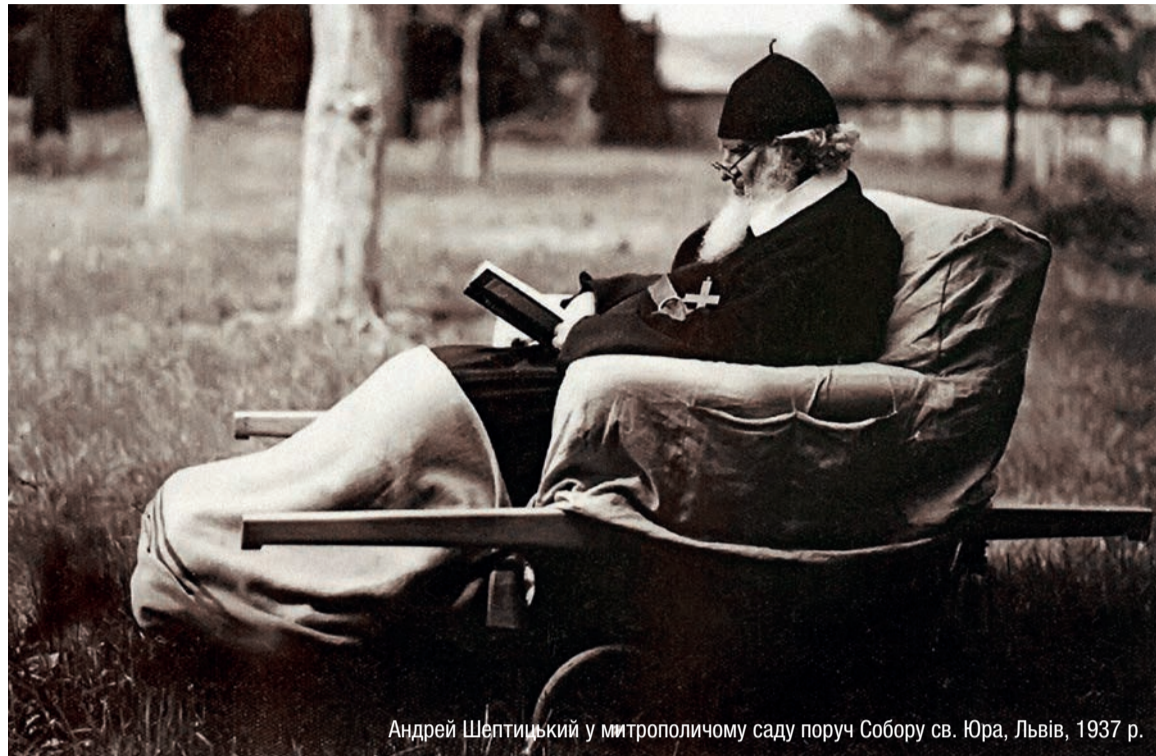
Продовження на 6 стор. ▼

СМЕРТЬ І ПОХОРОН СЛУГИ БОЖОГО АНДРЕЯ

Була це година великої мовчанки і ніхто не знає про те, що діялось тоді між його душею і Богом. Після довгої мовчанки зачав говорити, бажаючи залишити своє духове завіщання. Найперше предсказав цілковите знищення Католицької Церкви східного обряду в українській Митрополії, а потім предсказав великий розквіт і поширення Католицької Церкви в українським обряді. Закінчив такими словами: «А тепер вже не почувте більше мого голосу аж на страшнім суді».

Помер 1 листопада 1944 року о годині 13.30. Тоді мав 79 років, три місяці і 7 днів. З того около 56 років посвятив апостольській вірній Божові службі і спасінню душ.

Тіло Митрополита Андрея зараз після смерті вбрано в архиерейські ризи і виставлено до прилюдних відвідин вірних в каплиці митрополичої палати, куди зачали приходити зворушені маси людей. Всі цілували руку Митрополита і плакали. Дня 2 листопада 1944 року о годині 5-ій рано процесійно перенесено домовину до Катедри св. Юра напроти митрополичої палати. Там великі маси народу різних національностей і різних релігійних переконань перейшли попри до-

Андрей Шептицький у митрополичому саду поруч Собору св. Юра, Львів, 1937 р.

мовину. Тіло було, дослівно, прикрите картонками з різними проханнями про ласки. Попри домовину переходило також багато советських вояків. Прийшли також два латинські єпископи: архієпископ Болеслав Твардовський, що помер день пізніше, і його коад'ютор Євгеніуш Базяк, пізніший римо-католицький архієпископ львівський, який переніс столицю римо-католицького архієпископства поза лі-

нію Керзона, до Любачева. Іменованій по смерті кардинала кн. Сапіги адміністратором краківської римо-католицької єпархії, благословив відібрання українцям Кракова церкви св. Норберта і передачу її римо-католицьким польським ченцям Салютинцям.

Похорон був величавий. Домовину несли священики вулицями Львова. На вулицях було багато народу. Похоронний похід зачався від Собору св. Юра, а відтак

вернувся знову там. В тому поході, що був довгий майже на один кілометр, взяло участь 150 священиків у ризах, 70 питомців Богословської Академії, 130 семінаристів, та непроглядні маси народу. По деяких приблизних обчисленнях всіх учасників могло бути 200 тисяч осіб. Безпосередньо перед домовиною йшли Українські Католицькі Владики в мітрах: Преос. Николай Чарнецький, Преосв. Григорій Лакота, Преос. Ники-

▼ Продовження. Початок на 5 стор.

та Будка, Преосв. Йосафат Коциловський, і коад'ютор Покійного Митрополита Преосвященний Йосиф Сліпий. За домовиною йшли брат Митрополита Климентій і Отці Василіяни.

В похоронах взяв участь також тодішній прем'єр УРСР Микита Хрущов з гуртом своїх соратників. Він то зложив від уряду вінок. По цьому можна судити, що найвищі чинники СССР разом зі Сталіном під кінець світової війни все ще не були певні її побідного закінчення і хотіли прихильно наставити до себе українські католицькі маси населення Галичини.

Похорон зачався в неділю 5 листопада зараз по полудні, щоб можна було все скінчити перед годиною затемнення, що його зарядила советська військова команда, забезпечуючись перед можливим летунським налетом німців. Надгробне слово сказав Преосв. Йосиф Сліпий перед Собором св. Юра, що хоч великий і поемистий, не міг помістити всіх людей, що брали участь в похоронах. Після відправи домовину спущено до підземелля собору й замуровано над гробівницею Митрополита Сембратовича.

Альманах «Поступ», 1966 р.

XI

МОЛИТВА ЗА ПРОСЛАВУ СЛУГИ БОЖОГО АНДРЕЯ

Господи Ісусе Христе, Ти завжди нагороджуєш найбагатшими скарбами Твоєї безконечної любови Твоїх вірних слуг за їх праведне життя і то не тільки вічною прославою в Твоєму небесному царстві, але часто й тут, на землі, прославляєш їх за те, що вони з особливою ревністю трудилися для Твоєї слави і для поширення і закріплення Твого царства між людьми.

Покірно благаємо Тебе, дозволь прославити Твого вірного слугу Андрея Шептицького, що впродовж свого праведного життя був добрим пастирем свого стада і великим подвижником церковної єдності не тільки в нашому українському народі, але й серед усіх народів світу, щоб всі були одне Христове стадо й один пастир. Амінь. **«Голос Христа Чоловіколюбця»**

XII

МИ ПОВІЛЬНО, АЛЕ ВПЕВНЕНО СТАЄМО УКРАЇНСЬКОЮ НАЦІЄЮ

Те, що ми взагалі існуємо в таких складних умовах, вже є дуже хорошим фактором. Наявність повноцінних параметрів держави, зокрема, дієздатна армія – це ще один хороший фактор. В Україні, попри те, що вона веде війну, спостерігається зростання ВВП. Це зовсім непогані параметри для країни, яка перебуває у стані війни. А що я є економістом, то кажу саме про зростання економіки в умовах війни й оцінюю його як виключно позитивний фактор, який доводить, що умови, в яких живе Україна, змінилися. Насамперед, умови для підприємництва. Я не стверджую, я роблю висновок з росту: якщо є зростання – значить, покращилися умови.

І хоч війна є великою проблемою, я вважаю, справа – не в конкретній війні, яка зараз триває, а в тому, що наше життя змінилося. Понад 22 роки у нас були такі стосунки з Московією, коли у неї не було жодних сумнівів, що ми перебуваємо в її сфері впливу. І ось

ми явно показали навіть не те, що виходимо з її сфери впливу, а що ми хочемо розвивати стосунки з іншими союзами та країнами. Цього було достатньо, аби Московія почала погрожувати військовою силою максимально агресивним шляхом. І ось це склад-

не становище затягнеться на довгі роки. Коли зараз пропонують закінчити війну будь-яким чином, я не вступаю в такі дискусії, адже «нумо закінчімо війну з агресором» – означає «нумо здаймося йому». Я багато років не погоджуюсь з тими, хто каже, що якщо зміниться

керівництво Московії, то вона перестане нам загрожувати. Ні, я думаю, що ще протягом десятиліть наші інтереси з Московією будуть зовсім протилежними. Нам доведеться жити в умовах цієї загрози: це і є головною проблемою – жити в умовах московської загрози.

Ми виявилися дуже непередбачуваними, несподіваними для Московії: там були впевненими, що ми поведемо себе приблизно так як у Криму, а вийшло інакше, що стало повною несподіванкою не лише для Москви, але й для багатьох в Україні.

Продовження на 7 стор. ▼

Вид на місто Ізюм. С-на: Петро Шеломовський

МИ ПОВІЛЬНО, АЛЕ ВПЕВНЕНО СТАЄМО УКРАЇНСЬКОЮ НАЦІЄЮ

Однак постало завдання: як жити поруч з державою, яка ставиться до тебе як до неповноцінної країни, для якої межі з цією країною є, по суті, межами фронту? Це проблема. Як в таких умовах розвиватися?

У світі є приклади, як живуть країни в подібних умовах, і я б не сказав, що це – спокійне життя. Насамперед, я маю на увазі Ізраїль. Це – неспокійне життя: воно означає те, що нам доведеться витратити відносно великі гроші на озброєння і робити це досить довго. Може, десятиліття, може, і більше: у нас з Московією – фундаментальні протиріччя. Та це не означає, що Україна буде розвиватися повільніше – ні.

Це означає, що статки українців зростатимуть повільніше: доведеться витратити кошти на армію, озброєння і все, що пов'язано з конфліктом. І ми повинні це добре усвідомити.

Коли я чую буквально істерики про те, як ми погано живемо, і як добре в Ісландії та Ірландії, і чому ми не живемо так, як вони, то у мене виникає багато питань. У тому числі: що ж ви хочете, адже ми воюємо? І, зауважте, при цьому – ще й ростемо. Тобто, я б не сказав, що ми – добре організована країна. Ні, я не можу цього сказати. Але динаміка за останні чотири роки з точки зору протидії українського народу тим

об'єктивним факторам, які будуть діяти на нас ще десятиліття, є дуже позитивною.

Тобто, мені здається, та ситуація, яку я щойно описав, парадоксальним чином сприяє формуванню української нації та держави. Українці не звикли довіряти державі і не відчують державу своєю: у нас такі традиції. І в цьому сенсі зараз ці почуття формуються і стають зрілішими. І в цьому є великий плюс теперішнього конфлікту. У довготерміновій перспективі ми станемо Українською Нацією. Ми перестанемо бути етносом з різноманітними групами. Українці показали протягом століть любов до свого етносу. Але водночас ми пока-

зали, що ми так і не змогли у важких умовах створити держави. Середньостатистичний українець любить свій етнос, але досі не довіряє державі. І це – те, що болісно, але змінюється на наших очах. Це – дуже хороша тенденція.

Ми перебуваємо в процесі формування здорової державності. Я б не сказав, що ми зараз є повноцінною державою: ми працюємо над цим, ми формуємо. Коли ми станемо повноцінною державою – це питання, адже це є тривалим процесом, який може забрати не одне десятиліття. Але я можу назвати один чіткий показник – коли у нас сформується державницька

▼ Продовження. Початок на 6 стор.

бюрократія. У нас її ніколи не було: всі держслужбовці були слугами Москви. Формується державницька бюрократія – найважливіший суспільний прошарок для повноцінної держави. Це коли держава є у тебе в серці, а не ти просто служиш на якомусь зручному і вигідному місці. Звісно, це зовсім не означає, що ніхто не діятиме в своїх інтересах – ні, ми ж не є ангелами. Але це означає, що інтерес держави стане жорстким обмежувачем особистих інтересів.

Олександр Пасхавер, український вчений-економіст, радник Президента України, «Новое Время»

ХТ

ЄПИСКОП-СВЯТИТЕЛЬ

(Спогад про Преосв. Павла Гойдича, ЧСВВ)

Преосвященного Павла Гойдича, Єпископа-Ординарія Пряшівської єпархії, а тепер ще й безбоязного мученика за нашу св. Церкву, я мав щастя пізнати на початку 1927 р., коли він, як Єпископ-Номінат, приїхав був до Галичини, щоб в одному з наших монастирів провести восьмидневні реколекції перед єпископськими свяченнями. За проводом пізнішого першого Архимандрита Василіяньського Чину, бл. п. о. Д. Ткачука, номінат відбув ці реколекції, мабуть, у Добромилі. Пригадую собі, як о. Архимандрит нам, молодим студентам, розказував про духа молитви, самопоконання й побожності в Єпископа-Номіната.

Пізніше, вже як священник і провідник Католицької Молоді, мав я щастя бути двічі в єпископській палаті Преосв. Павла в Пряшеві. Преосвященний супроводив мене тоді до духовної семінарії Сестер Василіянок і показував гарну площу, де мав збудувати сиротинець і Новіціят Сестер Служебниць. Уже тоді я пізнав як усі без винятку, молоді і старші, любили свого Владика. До кожного він сам заговорив, питав про здоров'я й родинні відносини, юнаків по-батьківськи пригортав до себе, дітей гладив по головах і благословив. Але тоді я не побував у Преосв. Павла довше, як один-два дні, бо звичайно їхав або вертався з якогось з'їзду молоді в Празі.

Довше, бо понад два місяці, я перебував у Преосв. Павла щойно в 1944 р., коли, покинувши свою батьківщину з іншими скитальцями, я опинився на Словаччині. В половині серпня 1944 р. я відвідав Преосв. Павла в Пряшеві. Тоді щораз то більше наших священників з Галичини просили Преосв. Павла, щоб рятував їх із різних таборів та приміщував по парохіях. Преосв. Павло звернувся в тій справі до міністерства в Братиславі і дістав на це дозвіл. У висліді цього всі табори почали звільняти наших священників, а вони десятками почали заливати єпископську палату, прохаючи помочи в Преосв. Павла. Тому, що я особисто знав майже всіх наших священників, Преосвященний просив мене остатися в його палаті і бути немов референтом справ священників-скитальців.

Саме тоді я мав нагоду ближче пізнати Преосв. Павла. Я пізнав, що це передусім муж молитви. Рано після встання він робив довге, майже годинне розважання в своїй скромній капличці, а опісля ставав до Архієрейської Служби Божої, яку відправляв з надзвичайним скупченням духа. Благодарен-

ня після Служби Божої тривало майже півгодини. Після того ми йшли на снідання, що зажди складалося тільки з кави й хліба з маслом. Після снідання Преосв. проказував частини часослова на довгому коридорі палати, а потім брався до праці. Кабінет і спальня містилися в одній кімнаті. Не раз, зайшовши до каплиці, я заставав Преосвященного затопленого в гарячій молитві, а кілька разів я бачив, як Преосвященний молився, лежачи хрестом на підлозі перед вівтарем. Щовечора в означеній порі Преосвященний стукав до моєї кімнати і кликав мене на вервицю. Ходячи коридором палати, ми обидва спільно проказували вервицю, обмінюючись «богородичками».

Тоді я пізнав теж, як за тих кілька літ Преосв. Павло двигнув високо духовне життя в своїй Єпархії. Він запровадив невідомі тут досі майські бого-

служення на честь Божої Матері і червневі на честь Пресв. Христового Серця; оснував у парохіях Апостольства Молитви, запровадив спільне проказування вервиці в церквах, а в останньому часі видав пастирський лист, яким приказав урочисто святкувати невідоме тут досі свято Непорочного Зачаття Пр. Діви Марії.

Не раз вночі Преосвященний будив мене зо сну й запрошував товаришити йому на залізничну станцію, бо прийшов новий транспорт наших священників. Преосвященний потішав їх і обдаровував чим міг. Однієї ночі привітав цілий транспорт православних Єпископів і роздав їм усі гроші, які мав.

Тимчасом на Словаччині появилися большевицькі партизани, їм помагали й деякі словацькі вояки. Ці партизани зривали мости, вивертали поїзди, підбурювали проти президента о. Тіса та й проти німців. Тому не дивно, що 24 серпня німці розоружили все словацьке військо. Багато словацьких вояків пішли в ліс до партизан, що вже тоді зайняли були Банську Бистрицю й бушували по різних місцевинах.

27 серпня Преосв. Павло взяв мене з собою на празник Успення Преч. Діви до відпустової місцевості Люцина. Приїхавши туди, ми сповідали далеко поза північ. На сам празник Преосвященний відправив під голим небом Архієрейську Службу Божу, а прикінці вийшов на проповідницю, щоб сказати кілька слів до народу. З різних сторін посипалися вигуки, але Преосвященний, не зважаючи на це, докінчив свою коротку проповідь. Серед зібраного народу зчинилася метушня, всі шукали за спричинниками замішання. Виявилось, що це були місцеві комуністи.

Після всіх богослужень, коли ми засіли разом з Преосвященним Владикою до стола, ми помітили якесь незрозуміле замішання. Місцевий парох і його дружина часто виходили, виглядали чимось заклопотані, щось шептали Преосвященному на вухо; Преосвященний теж вийшов, але скоро вернувся. Тоді виявилось, що партизани з ліса прислали до пароха своїх висланників, щоб їм із приводу празника прислав до ліса означену кількість м'яса й пива. Парохія була багата й парох міг сповнити бажання партизан, щоб уникнути більших неприємностей. Я спостеріг, що Преосвященний був чимось занепокоєний і не мав притаманної йому погоди духа.

Продовження на 8 стор. ▼

ЕПІСКОП-СВЯТИТЕЛЬ (Спогад про Преосв. Павла Гойдича, ЧСВВ)

▼ Продовження. Початок на 7 стор.

Я нахилився до вуха Преосвященного і запитав про причину цього. «Розкажу тобі пізніше, як вернуся» – відповів.

Обід скоро скінчився, а після нього Преосвящений у товаристві пароха сів на віз і кудись поїхав. Священики думали, що Єпископ поїхав відвідати хворого священика в сусідній парохії. Аж дружина священика виявила нам, що командант партизан запросив Єпископа на переговори до лісу. Я став видимо неспокійний. По трьох годинах Преосвящений вернувся. На мій запит Преосвящений сказав: «Ходім найперше до церкви, подякуймо доброму Богові за все, а тоді розкажу». Ми пішли до церкви і довго молилися.

Після молитви Єпископ оповів нам, як його завезли в густий ліс, де було шатро команданта партизан. Командант, большевицький старшина, просив Єпископа сідати, гостив добрим вином і тісточками, перепросив, що турбує, але просить, щоб ні Єпископ, ні його священики ніде, особливо ж на проповідях, не виступали проти партизан. У відповідь на це Єпископ зажадав, щоб партизани занекали грабежів та щоб нічого злого не чинили священикам-біженцям із Галичини. Командант на все погодився й казав своїм воякам супроводити Єпископа аж до села.

З полегшою в серці засіли ми до вечері. Та ще не зачали ми вечеряти, як нагло до ідальні влетіли два партизани: один військовий большевицький підстаршина, а другий цивільний словак, мабуть якийсь збаламучений студент. Вони заборонили кому-небудь виходити з кімнати, щоб хтось не поклякав поліції, і непрошені засіли за стіл з нами та почали смачно заїдати. Атмосфера робилася нестерпна. Передусім усі боялися за двох священиків із Галичини. Через забуття я звернувся до Єпископа словами: «Ваше Преосвященство!» Коли большевицький підстаршина це почув, запитався:

— То ви – Єпископ Гойдич?
— Так – відповів спокійно Преосвящений.
— О, то ви дуже постарілися – сказав большевик.
— А ви звідкіля мене знаєте? – запитав Владика.

— Я маю вашу світлину. Її мають майже всі наші старшини, бо ми вас маємо на оці.

— Я цього зовсім не боюся, бо мене має теж на оці всемогутий Бог – сказав відважний Владика.

Поповівши добре, підстаршина звернувся до місцевого пароха:

— Ми хотіли б замінити у вас коней, бо наші вже втомлені й голодні.

— Ні. Цього ви не смієте робити, бо я щойно вернувся від вашого команданта і він мені прирід, що заборонить вам усяких грабежів – сказав

Єпископ рішуче і оповів коротко про свою розмову з командантом. Почувши це, підстаршина сказав: — Як так – то вибачайте, – і обидва партизани відійшли. Ми легше відітхнули.

Другого дня вранці ми вернулися з Преосвященим у Пряшів, а ввечері приїхало представництво скитальців із Братислави з проханням до Преосвященного, щоб мене призначив парохом для скитальців до столиці, бо там є коло 2.000 самої інтелігенції. За кілька днів я вибрався аж через Мадярщину до Братислави.

З того часу я вже не бачив Преосв. Павла, але чесноти, приклад і побожність цього Свяця запали в мою душу незатертим спомином.

о. Іриней Назарко, ЧСВВ,
календар «Світла», 1953 р.

PS. 28 квітня 1950 р. владика Павла було арештовано, коли він відмовився віддати ключі від катедрального собору для передачі його православним. Його перевезли до в'язниці, звідки вже не виходив до кінця життя. У січні 1951 року більшовики влаштували над ним гучний судовий процес. Спочатку навіть вели пряму трансляцію по радіо. Але єпископ мудро вів власний захист і впевнено поведився, тому її припинили. За вигаданими звинуваченнями на кшталт «зрада держави», «воєнна зрада», «шпіонаж» його було засуджено на довічне ув'язнення. Влада остерігалась популярності владика Павла. Його возили з однієї тюрми до іншої, бо народ, дізнавшись де він перебуває, сходився під вікна в'язниці на молитву. Блаженного нині Павла Гойдича тримали у найстрашніших в'язницях, діяли й підступно: пропонували очолити Православну Церкву в Чехословаччині, але він відмовлявся. Мав одне бажання, яке висловив товаришам: «Завжди прошу ласкавого Бога, щоб із цієї долини сліз покликав мене того самого дня, в який прислав».

Так воно і сталося: 17 липня 1960 року, в день свого народження, Павло Гойдич помер після 10 років проведених у комуністичних в'язницях. На тюремному цвинтарі у Леопольдові поставили тільки табличку з номером 681. Поховання єпископа стало місцем паломництва греко-католиків. Ситуація змінилася під час «Празької весни»: у жовтні 1968 року Владика було урочисто перепоховано у крипті греко-католицького катедрального храму у Пряшеві, де спочиває ще один видатний українець – Олександр Духнович. Церква шанує Блаженного священномученика Павла Гойдича як в'язня любові, оборонця святої віри, приклад вірності своєму Творцю, народові й Церкві, великого шанувальника Пречистої Діви Марії та Пресвятого Христового Серця.

(з Вікіпедії; А.Ф.)

ХІ

СЕНАТ США ВИЗНАВ ГОЛОДОМОР «ГЕНОЦИДОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ»

Через 30 років після того, як Комісія Конгресу США щодо голоду 1932–33 років в Україні під керівництвом Джеймса Мейса опублікувала зібрані нею розповіді свідків та матеріали, Сенат США визнав Голодомор «геноцидом українського народу». Що це означає для України?

Село Ново-Червоне, Одеська обл.

Наприкінці 1932 року бригади активістів скрізь обходили хати та подвір'я селян у пошуках продуктів і вигрібали все до останньої зернинки. Деякі найбільш заповзяті активісти наділялись людьми демонічними рисами: «У селі об'явився якийсь Баб'яж. Я й зараз не знаю, звідки він узявся і куди подівся... Говорили, що не було такого сховища, яке б він не знайшов, водячи по хатах бригаду із стягування податків. Він нюхом чув не тільки продукти, а й золото, срібло, гроші. Вистукував стіни, долівку, лежанку, припічок». (з Вікіпедії)

Володимир Василенко, суддя Міжнародного кримінального трибуналу з питань колишньої Югославії (2001–2005 рр.), представник України у Раді ООН з прав людини (2006–2010 рр.), автор правової оцінки Закону про Голодомор:

Я дуже позитивно оцінюю таке рішення Сенату США. По суті Сенат підтримав позицію Комісії Джеймса Мейса, яка ще кілька десятиліть тому дійшла такого висновку, що голод 1932–33 років був штучно організований сталінською владою, що це був геноцид.

Визнання Сенатом США факту геноциду проти українців є потужним сигналом для інших країн і народів. Вони можуть так само розглянути усі факти про ті події і ухвалити свої рішення. Якщо таких рішень буде багато, якщо набереться необхідна «критична маса», то це може створити умови для розгляду цього питання на рівні Організації Об'єднаних Націй. І, можливо, й сама ООН колись ухвалить відповідну резолюцію.

Не думаю, що рішення Сенату США може мати якісь правові наслідки для Росії, адже мова іде про іншу

державу і минуле. Проте, ставлення теперішньої російської влади до визнання самого факту Голодомору і повне несприйняття оцінки голоду 1932–33 років як цілеспрямованого геноциду, виводить сучасну Росію із кола цивілізованих держав.

Що ж до самої України, то нагадаю, що 28 листопада 2006 року був ухвалений Закон «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні», який офіційно визнає Голодомор «актом геноциду українського народу». Важливо, щоб прийшов час, коли усі громадяни України визна-

ють, що комуністичний режим вчинив акт геноциду проти українців. Це важливо для зміцнення ідентичності українців, для зміцнення безпеки України і для її майбутнього.

Давайте подякуємо тим, завдяки кому стало можливим нинішнє рішення сенату США про визнання Голодомору геноцидом. Тим, хто розповідали американцям і світові правду про Голодомор: Джеймсу Мейсу, Роберту Конквесту, Норману Наймарку, Тімоті Снайдеру та Енн Епплбаум.

Ірина Штогрін, Радіо Свобода

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München

Inhaber, Herausgeber und Verleger: Apostolische Exarchie für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien

D-81629 Postfach 86 02 69 Druck: Kolo UA-82100
Drohobytsch Tel. +380 3244 29060

Погляди авторів не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція в потрібі скорочує і мовно виправляє надіслані статті.
Газета виходить двічі на місяць.

Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur: Bohdan Pidlisetsky
Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
christl.stimme@t-online.de;
ukrainische-kirche@t-online.de;
www.ukrainische-kirche.de

Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на конто: Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München
Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF1 M 0 5